

ASTRA DOBROGEANĂ PUNTE DE LEGĂTURĂ ÎNTRE ROMÂNI

Lavinia Gheorghe

Societatea de cultură română din Transilvania (ASTRA) apare, în Ardeal, în octombrie 1861, în condițiile politicii de deznaționalizare a românilor de către maghiari, prin obligativitatea însușirii limbii și culturii maghiare, reprimarea oricărui tip de manifestare a românilor, lipsirea de orice fel de drepturi etc.- din perioada 1825 - 1842. Astfel, Astra, înființată de mitropolitul Andrei Șaguna, devine centrul de rezistență a poporului român din Transilvania, prin conservarea limbii, literaturii, tradițiilor românești, prin implicare în rezistența politică românească în mai mare măsură decât partidele politice asupra cărora se puteau face presiuni- chiar și în perioada liberală a regimului -. Declarată ca societate culturală, neutră ca program, „Astra” va prelua, de fapt, sarcinile politice, culturale și educaționale. Tocmai de aceea aceasta își va începe activitatea ceva mai târziu, adică odată cu instaurarea dualismului. George Barițiu este cel care-i va fixa programul, ca anexă la Statute, preconizând mai ales studierea istoriei poporului, pentru redeschiderea speranței și încrederii în viitor. În acest sens, se prevedeau: publicarea de „cărți școlastice”, întemeierea de școli populare, stimularea cercetării etnografice, colectarea baladelor, dezvoltarea agriculturii, îmbunătățirea soiurilor de animale și păsări, studierea științelor, încurajarea meseriilor, întemeierea de muzee, teatre, școli și biblioteci, strângerea fondurilor pentru acțiuni culturale, acordarea de burse universitare. Cu alte cuvinte, transformarea mentalităților, în sensul progresului.

În fiecare an, despărțămintele organizează Congrese ale Astei, la care au loc adevărate manifestații de forță ale românimii (defilare de port, dansuri, cântece românești etc.).

Metodele prin care „Astra” cultivă cultura și naționalismul românesc sunt: înființarea Bibliotecii și Muzeului Astei, - „*istoric și etnografic*” - revista „Transilvania”, „Revista populară Țara noastră”, înființarea unei școli de fete, publicarea primei enciclopedii românești, inițieri de studii și publicații, ajutoare acordate elevilor români săraci, dar merituoși, încurajarea artiștilor și scriitorilor, călăuzirea țăranilor în îngrijirea sănătății trupești și sufletești, organizarea de conferințe, concursuri și expoziții cu caracter național, dotate cu premii etc. În acest mod, „Astra” joacă un rol deosebit în istoria românimii din Transilvania și Crișana, care va culmina cu pregătirea Marii Uniri din 1918.¹

¹ Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget și simțire românească*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Buc., 1981; Aurel Papri, Jipa Rotaru, Ileana Bulz, *Andrei Șaguna- contemporanul nostru*, Ed. Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 2000; Keith Hitchins, *Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania- 1700-1868-*, Ed. Dacia, Cluj-

După realizarea scopului ei principal, „Astra” a avut ideea iluzorie de a se extinde la nivelul întregii țări, pe aceeași structură și același program.² Doar că, în vechiul Regat existau situații și probleme diferite chiar de la o zonă la alta. Încercarea de implementare a Astei - care avea acum, aici, alte idealuri, nu era sortită unui succes.

„Astra” își propune să-și extindă activitatea și în alte teritorii românești ce sprijinise lupta ardelenilor pentru unitate națională. Astfel, după asumarea președinției Societății de Vasile Goldiș, simbol al Marii Uniri, în 1923, în conformitate cu noile realități, sunt modificate statutele și regulamentele, prevăzându-se și „crearea de despărțăminte-centrale-județene și regionale” (art. 33 al noilor statute).³

Realitățile dobrogene nu erau întru totul aceleași cu cele din celelalte provincii românești. Lucrarea de față urmărește: nașterea, dezvoltarea, supraviețuirea și dispariția „Astei dobrogene”, adică existența sa, între 1927- 1935. Aceasta a avut un specific: implicarea masivă - ca inițiativă, organizare și participare - a armatei. Aceasta, probabil, și pentru că idealurile armatei române după desăvârșirea unității de stat corespundeau naționalismului propagat de „Astra”.

„Astra dobrogeană” nu venea pe un loc gol. În 1869 fusese înființată Societatea română pentru cultură și limbă de la Silistra, condusă de Costache Petrescu⁴. Dacă e să ne luăm după structură, program, realizări, aceasta era, fără să se declare, un fel de despărțământ al „Astei”. Să nu uităm rolul jucat de mișcarea haretistă de la început de secol XX în dezvoltarea culturii românești și atenția pe care aceasta o acordă învățământului, slujitorilor acesteia, educației în spirit patriotic.

În această comunicare, ne bazăm, în mare măsură, pe presa timpului, care, însă, are un defect fundamental: în toată presa se insistă pe număr- de membri, de

Napoca, 1987; Keith Hitchins, *Cultură și naționalitate în Transilvania*, Ed. Dacia, Cluj, 1972; V. Popeangă, *Școala românească din Transilvania în perioada 1867- 1918 și lupta sa pentru unire*, Ed. didactică și pedagogică, Buc., 1974; Milton G. Lehler, *Ardealul pământ românesc*, Ed. Științifică și enciclopedică, Buc., 1989

² Încercare de renaștere a „Astei”, pe aceeași idei, și în 1990, însă ca o umbră palidă a ceea ce fusese cândva.

³ *Actele privitoare la urzirea și înființarea Asociațiunii Transilvane*, Sibiu, 1962, p. 31

⁴ Despre aceasta, vezi: I.N. Roman, *Pagini din istoria culturii românești înainte de 1877*, Constanța, 1920; Sandu Carp, *Promovarea culturii românești în Dobrogea Nouă*, Tipografia Băncii Durostorului, Silistra, 1926; Vasile Helgiu, *Școala românească din Dobrogea de la înființare până la 1938. Monografie. Istoric, documente, diagrame*, Institutul de Arte Grafice „Albania”, Constanța, 1958; Gh. Dumitrașcu, *Viața spirituală a românilor din Dobrogea înainte de reunirea cu Țara (1878)*, în „Analele Științifice ale Universității <<Al. I. Cuza>> din Iași; Gheorghe Dumitrașcu, *Din istoria învățământului românesc în Dobrogea până la 1878*, în „Colegiul Pedagogic «Constantin Brătescu». Valori ale civilizației românești în Dobrogea”, Constanța, 1993, p. 35; I. Georgescu, *Învățământul public în Dobrogea*, în „1878- 1928. Dobrogea- cincizeci de ani de veață românească”, Cultura Națională, Buc., 1928, p. 645- 646; Dumitru Șopu, *Viața culturală a românilor din Dobrogea până la 1878*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, V, nr. 2, p. 269; Gheorghe Dumitrașcu, *Rolul intelectualității în reunirea Dobrogei cu patria- mamă*, în „Crisia”, Oradea, 1980

acțiuni -, pe înșiruirea manifestărilor, a personalităților participante, comentariile fiind foarte rare.

Dacă e să facem și noi, în aceeași idee, o statistică relativ exactă, putem să afirmăm că anii de vârf ai acestei societăți dobrogene au fost 1927- 1929, o existență destul de ștearsă în 1930, din anul următor urmând declinul ce a dus ca, în 1933, să rămână doar despărțământul Constanța, pentru ca, și acesta, în 1935 să fie desființat, din lipsă de fonduri și, implicit, activitate. Regionala Dobrogea avea ca despărțământ central Constanța. Mari filiale găsim la Caliacra, Durostor, Medgidia, Mangalia, Tulcea etc., iar, la comune și sate, în: Caramurat (Mihail Kogălniceanu), Caraomer (Negru-Vodă), Cuzgun (Ion Corvin), Ghiuvenlia (Chirnogeni), Biulbiul Mare și Biulbiul Mic (Ciocârlia), Osmancea, Saligny, Ștefan cel Mare etc. „Astra dobrogeană” angrenează îndeosebi școlile și unitățile militare. Se adresează mai ales lumii satului, ostașilor și elevilor, prin intermediul conferințelor, spectacolelor sub forma șezătorilor, proiecțiilor cinematografice, pieselor de teatru, de muzică orchestrală, corală, instrumentală, concursurilor cu specific românesc- de costume, muzică populară etc- răsplătite cu premii. Remarcăm, în mod deosebit, activitatea secțiunilor –de cor, teatru, cinematografie, sport etc- ale „Astreii dobrogene”. Sprijinul acordat de Centrala „Astreii” a fost destul de mare, dar banii, în marea lor majoritate, proveneau din „chete”. Intelectualii dobrogeni se implică, în mod deosebit, în activitățile desfășurate.

*

La 5 mai 1927, ia ființă Regionale „Astra Dobrogeană” și despărțământul Constanța al Asociației. Inițiativa i-a aparținut generalului I. Vlădescu, comandantul Diviziei IX Constanța, care, pe 5 mai 1927, i-a invitat, la Cercul Militar, pe fruntașii vieții culturale constănțene, pe care-i socotea dornici să sprijine inițiativa înființării unei organizații culturale. După prezentarea activității „Astreii” și a rezultatelor obținute de aceasta, generalul Vlădescu susține necesitatea înființării, în Dobrogea, a unei organizații regionale după modelul „Astreii”, în condițiile întinericului „*în care zace marea majoritatea a satelor dobrogene și în special în Cadrilater*”. Asistența a aplaudat inițiativa, declarând constituită regionala „Astra Dobrogeană”. Cu această ocazie a fost ales și comitetul de conducere: președinte - generalul I. Vlădescu; vicepreședinte - G. Coriolan - directorul Liceului „Mircea cel Bătrân” din Constanța-, președinte al despărțământului Constanța -; N. Papadat - consilier la Curtea de Apel-, președinte al cercului cultural Constanța; avocatul Bucur Constantinescu.⁵ N. Papadat, va fi ales vicepreședinte al Regionalei „Astra Dobrogeană”, iar, în funcția de președinte al despărțământului Constanța, este ales dr. Stoenescu⁶.

În cuvântarea ținută cu ocazia înființării „Astreii Dobroge”, maiorul Munteanu afirmă că societatea din Dobrogea a apărut ca o necesitate, „*căci*

⁵ G. Preda, *Activitatea „Astreii” în 25 de ani de la Unire (1918- 1943)*, Ed. Astrei, Sibiu, 1944, p. 133

⁶ *Astra la noi*, în „Marea Neagră”, Constanța, IV, nr. 39-40, 9 mai 1927, p. 3; *De la Astra*, în „Astra Dobrogeană”, Constanța, I, nr. 1, 4mai 1929, p.24

cultivând limba națională, istoria, obiceiurile, portul, înseamnă, să se pecetluiască vitalitatea românească. (...) Scopul acestei asociațiuni, așa cum principial a fost enunțat și hotărât de întemeetorul ei este:

1. Ridicarea la același unison de gândire și simțire românească a tuturor celor care locuiesc aceste două provincii

2. Crearea unei mari școli cu tabere și câmpuri organizate pentru educația fizică.

(...)Pe măsură ce posibilitățile vor permite, „Astra Dobrogeană” își propune a se ocupa și de fiii și fiucele membrilor ei, ajutându-i din fondurile asociațiunii pentru dobândirea carierei către care dovedesc aptitudini, căutând a-și construi localuri proprii, în care ei vor găsi atât posibilitățile de trai cât și profesorii necesari instruirii lor; iar pentru reculege rea sufletească, pentru odihna trupului, fiecare sat va avea biblioteca și un local, unde se vor organiza serbări cu program artistic, muzică și cinematograf etc. (...) În baia culturii, cetățenii, indiferent de origine și confesiune, cunoscând adevărul, cunoscând lumina, învață a se iubi, respecta și sprijini.”⁷

În primul an de existență, au fost înființate filiale în localitățile dobrogene, între care amintim: Constanța, Tuzla, Agigea, Mangalia, Medgidia, Saligny, Cernavoda, Tichilești, Osmancea, Ștefan cel Mare.⁸ Activitățile de amploare ale „Astrei Dobrogene” se desfășoară în sala „Elpis”, la căminele culturale și școlare din mediul rural, prin intermediul filialelor.

Încă din 1927, „Astra Dobrogeană” organizează șezători cu teme naționale. Pe 13 noiembrie, ciclul de conferințe al „Astrei Dobrogene” este inaugurat de generalul Vlădescu, la Casa ostășească din curtea Regimentului 13 Infanterie. Au fost prezenți ofițeri din toate armele, angajați și maiștrii civili, detașamente de soldați din toate trupele. În cuvântul de deschidere, președintele Asociației a mărturisit că de vreo 3 ani dorește să realizeze acțiuni culturale în cazărmi, pentru ca soldații să fie conștientizați de trăsăturile neamului din care se trag și în slujba căruia se află și pentru a naționaliza și celelalte etnii trăitoare pe pământul dobrogean prin intermediul conferințelor. Au mai ținut discursuri: directorul Liceului „Mircea cel Bătrân”, Constantin Munteanu și profesorul Carp.⁹

Medicii erau rugați să participe, pe data de 29 iulie 1927, la Cercul Militar, la constituirea Secției Medicale a „Astrei Dobrogene”. Conform Statutului, scopul acesteia era acela de a se ocupa de probleme legate de „*igienă și igienă socială*”, pe care să le prezinte publicului, în mod științific, prin conferințe, anchete sanitare și broșuri. Secția urma să fie alcătuită din 15 membrii activi și un număr nelimitat de membrii corespondenți. Primii dintre aceștia urmau să primească, gratuit, publicațiile „Astrei” și erau datori să sprijine

⁷ Munteanu, *Astra Dobrogeană (precizări asupra rostului nostru)*, în „Astra Dobrogeană”, 1, nr. 5, aug. 1929, p. 3-5

⁸ Elena Dunăreanu, *Astra dobrogeană*, în „Comunicări și referate de bibliologie”, Biblioteca Județeană Constanța, 1984, p. 367

⁹ Cruțiu, *Inaugurarea conferințelor Astrei*, în „Dobrogea jună”, XXIII, nr. 246, 13 nov. 1927, p. 1; Cruțiu, *Inaugurarea conferințelor Astrei*, în „Dobrogea jună”, XXIII, nr. 247, 15 nov. 1927, p. 1

propaganda culturală a Asociației, prin conferințe, urmărirea progresului și publicațiilor mai importante din domeniul medicinei.¹⁰

Prima adunare pentru constituirea Secției artistice a „Astrei Dobrogene” are loc pe 4 august 1927. S-a hotărât ca aceasta să aibă 4 ramuri: muzică vocală și instrumentală, teatrală și desen-pictură. Se avea în vedere și organizarea unui curs de dicție, ce urma a fi ținut de profesorul Gh. Carp- președinte al secției artistice. Conducătorul corului a fost ales profesorul de muzică al Liceului „Mircea cel Bătrân”, Morozov. Contribuția bănească era de 10 lei.¹¹

Darea de seamă prezentată la Sibiu reține, pentru primul an de activitate al „Astrei Dobrogene”, înființarea a „47 de filiale, ținerea a 97 de șezători, 2 festivaluri, 2 concerte, 3 reprezentații teatrale, înființarea unui cor, a unei orchestre, secție teatrală, una sportivă- și în mai mult de jumătate din numărul filiale lor s-au constituit biblioteci”.¹²

„Astra Dobrogeană” a acordat premii pentru literatură și desen elevilor de liceu și, cu ocazia zilei de 24 ianuarie 1928, premii pentru costume naționale, pentru colinde- câte 12000 lei.¹³

Tot în ideea sprijinirii învățământului, „Astra” de la Sibiu distribuia, pentru anul școlar 1927- 1928 „un număr oarecare de Abecedare pe seama neștiutorilor de carte, adulți, lipsiți de mijloace cari vor să învețe carte în cursul acestui an școlar”. De asemenea, oferea 40 de premii învățătorilor și preoților care se evidențiau în instruirea unui număr cât mai mare de analfabeți adulți, la cursurile organizate special în acest sens. Pentru cei mai buni 5 elevi ai fiecărui curs de acest fel, se vor pune, gratuit, la dispoziția fiecărui președinte de despărțământ sau cerc cultural câte cinci broșuri trimise din Biblioteca populară.¹⁴

Primul act cultural al despărțământului conștanțean al „Astrei” a avut loc la sfârșitul lunii ianuarie 1928, sub conducerea lui Demostene Tranulis, la teatrul Ligii culturale, sub auspiciile „Astrei”, în prezența unui numeros public. Acțiunea, care a pus bazele activității culturale și cu soldații din cazărni, a început prin cântarea *Imnului regal* de corurile reunite ale Episcopiei și bisericii „Adormirea”, sub bagheta profesorului Morozov. Cuvântul de inaugurare a fost rostit de președintele „Astrei Dobrogene”, generalul Vlădescu. Au urmat discursurile prefectului orașului și a deputatului- profesor N. T. Negulescu. În numele Episcopului Gherontie, președinte de onoare al „Astrei”, a vorbit părintele icon. G. Dumitrescu, secretar episcopal. Soldatul cu termen redus Păsculescu de la Regimentul 13 Artilerie a susținut un solo de vioară, iar d-ra Cociuban a declamat poezii ale lui G. Coșbuc și O. Goga. Muzicianul D. Ivanovici a cântat *Cei doi*

¹⁰ *De la Astra Culturală*, în „Dacia”, XIV, nr 163, 28 iul. 1927, p. 2

¹¹ *Adunarea Astrei*, în „Dacia”, XIV, nr. 170, 5 aug. 1927, p. 2; *De la Astra*, în „Dacia”, XIV, nr. 175, 12 aug. 1927, p. 2

¹² G. Preda, *op. cit.*, 133; Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 367

¹³ Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 367, 368

¹⁴ Cr., *Activitatea „Astrei”*, în „Marea noastră”, Constanța, I (V), nr. 13- 14, 3 feb. 1928, p. 1

granadierei - de S. Humann -, manifestarea fiind încheiată cu *Pe-al nostru steag e scris* unire, susținut de corurile reunite.¹⁵

Secția dramatică a „Astrei Dobrogene” ia ființă pe 22 ianuarie 1928. Se preconiza ca, în viitor, să devină conservator. Semnatarul articolului din „Marea Noastră” își pune întrebarea: „*Dar, mijloacele materiale vor permite o astfel de manifestare?*”¹⁶

Rubrica intitulată *Coloanele Astrei Dobrogene* din „Marea noastră” din 28 februarie 1928 subliniază, argumentat, „*ofensiva prodigioasă culturală*” luată de Societate în municipiul și județul Constanța: „*24 de cercuri culturale înființate în județ, cărți pentru biblioteci, premii pentru copii și domniile învățători cari s-au distins în muncă. În municipiul Constanța un cerc cultural înființat la Cercul militar, șezători culturale atât în centru cât și în celelalte școli din mahalale.*”. Lor li se adaugă cele trei șezători organizate, pe 19 februarie, în municipiul Constanța. În aceeași zi, în Mangalia, gen. Vlădescu, însoțit de dl. Papadat-membru al Curții de apel, președinte al „Astrei” Constanța- și de C. Dimitriu - Codru pun bazele unei filiale în acest „*îndepărtat târgușor*” și lasă, pentru dotarea bibliotecii, volume în valoare de peste 8000 lei.¹⁷

În cadrul manifestărilor organizate de „Astra Dobrogeană” pentru elevi, la Școala nr. 5, „Astra Dobrogeană” a organizat o șezătoare, care a debutat cu interpretarea corului școlii a melodiei *Somnoroase păsărele*. Au urmat recitări ale copiilor din Coșbuc, Bolintineanu etc. Generalul Vlădescu le-a acordat copiilor premii de câte 100 lei. Trebuia să conferențeze Gr. Roșu, dar cum, „*cum boala de după război <politicomania> nici de astă data nu poate fi înăbușită și tâșnește cu putere uitând locul și scopul șezătoarei*”, generalul Vlădescu „*după anunțarea subiectului de conferențiar și primele cuvinte îi interzice să mai urmeze și ocupând locul d-lui Roșu, plin de indignare, tremurând de mânie, înfierează, în cuvinte la care toată sala se asociază, murdăria la care se pretează un conferențiar, crezând că sub aripile <Astrei> s-ar putea să răspândească în public periculoasa otravă a politiceii*”. Semnatarul articolului din „Marea noastră” se asociază atitudinii generalului. Șezătoarea este încheiată de interpretarea la vioară a d-lui Alexandrescu și de versurile grăite de Dimitriu-Codru.¹⁸

În zilele următoare, Școala nr. 5, Școala nr. 10 Tăbăcărie, Școala nr. 8 Călărași au loc șezători organizate de „Astra Dobrogeană”, în care se susțin conferințe, declamații, concerte găzduia, pe 3 martie, conferința părintelui Coandă, declamația d-lui Cazacu și concertul de vioară susținut de d-l Alexandrescu.¹⁹

Cercul cultural din Negru Vodă organizează, pe 18 martie 1928, o acțiune culturală la care participă și căpitanul Dumitrașcu, ca reprezentant al „Astrei

¹⁵ *Inauguralul Astrei*, în „Marea noastră”, I (V), nr. 11- 12, 21 ian. 1928, p. 4

¹⁶ „Marea Noastră”, I (V), nr. 9- 10, 22 ian. 1928, p. 3

¹⁷ W.N. Berzan, *Coloanele Astrei*, în „Marea noastră”, I (IV), nr. 17-18, 28 feb. 1928, p. 3

¹⁸ *Loc. cit*

¹⁹ W.N. Berzan, *Coloanele Astrei*, în „Marea noastră”, I (IV), nr. 17-18, 28 feb. 1928, p. 3

Dobrogene". Acesta vorbește despre direcția ce trebuie urmată de săteni, „*pentru a scăpa de dușmanul dinăuntru prin cultură*”.²⁰ Pe 25 martie, se desfășoară a doua șezătoare a „Astrei Dobrogene” la Medgidia. Elevi și grăniceri au recitat versuri, iar Corul Regimentului 2 Grăniceri a susținut un program muzical. Avocatul Aurel Vulpe a conferențiat despre *Viața poetului Ovidiu în cetatea Tomis*, amintind și despre inițiativa lui Remus Opreanu de a ridicare o statuie a lui Mihail Eminescu pe malul mării.²¹

În aceeași perioadă, la Școala nr. 8, de pe strada Banatului, se organizează una din deja obișnuitele șezători culturale. Institutatorul Cociuban a susținut conferința *Omul de la apariția lui pe pământ până în zilele noastre*. Șezătoarea a fost completată de recitări, dansuri naționale, coruri, cântece la mandolină și vioară. Este remarcat, în mod deosebit, concursul dat în organizarea acestei acțiuni de directorul școlii, Abagiu.²²

Una dintre temele preferate ale conferențiarilor „Astrei Dobrogene” o reprezintă aviația. Aceasta, în contextul unei campanii naționale de adunare de fonduri în vederea înzestrării acestei arme a armatei române. Pe 8 aprilie 1928, Societatea organizează serbări festive în onoarea și pentru propaganda Aviației, în toate teatrele din Constanța.²³

Un segment important și de perspectivă căruia i se adresează „Astra Dobrogeană” o reprezintă copiii. Pe 29 aprilie 1928, în prezența doamnei și domnului Vlădescu, Asociația organizează primul teatru de copii la sala „Elpis”. Cuvântul de deschidere îi aparține doctorului Al. Pilescu. Evenimentul a avut două secțiuni: *Partea orășenilor*- în care a cântat d-ra Cristea, D. Dumitru- Codru a recitat *Lupta de la Rovine*- și *Partea sătenilor*- care a aparținut, în totalitate, elevilor școlii din Ghiuvenlia, îndrumați de subvizorul Const. Neicu. Aceștia, îmbrăcați în straie populare, au prezentat recitări de poezii, dansuri și cântece populare și poemul patriotic *Pe aici nu se trece*.²⁴

Programul Societății în săptămâna 4-10 martie 1928 prevedea conferințe, declamații și spectacole susținute de membri ai „Astrei Dobrogene” și de elevi. Intrarea la manifestările din acea săptămână era liberă.²⁵

În aceeași lună, Școala nr. 8 Banat, într-o sală arhiplină, o altă șezătoare ca „Astrei” îi are ca protagoniști: corul școlii- care a interpretat muzică religioasă și națională -, pe prof. C. Mureșeanu - a susținut conferința *Veniți la Cristos* -, dl. Georgescu a recitat din Coșbuc. În ideea ajutorului dat de Dumnezeu românilor, a vorbit și generalul Vlădescu. Corurile și cântecele la vioară au încheiat manifestarea.²⁶

²⁰ Nofinis, *Cercul cultural din Mircea Vodă*, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 67, 28 mar. 1928, p. 1

²¹ *Astra la Medgidia, Inaugurarea conferințelor Astrei*, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 67, 28 mar. 1928, p. 1; *Astra la Medgidia*, în „Marea Noastră”, I (V), nr. 26, 1 apr. 1928, p. 3

²² *Șezătorile Astrei*, în „Marea Noastră”, I (V), nr. 26, 1 apr. 1928, p. 3

²³ „Astra” și *propaganda aviației*, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 76, 7 apr. 1928, p. 1

²⁴ Cruțiu, *Astra la Elpis*, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 88, 27 apr. 1928, p. 1

²⁵ *Șezătorile Astrei*, „Marea Noastră”, I (IV), nr. 19-20, 14 mar. 1928, p. 3

²⁶ *Șezătorile Astrei*, „Marea Noastră”, I (IV), nr. 23-24, 18 mar. 1928, p. 3

Programul Societății „Astra Dobrogeană” dedicat Festivalului „George Coșbuc”, din 20 mai 1928, s-a desfășurat în Sala de cinema „Regal” și în sala de cinema „Odeon”. În prima dintre locații, au conferențiat despre cel omagiat profesorii Nedelcu și Carp, D. Butucescu a recitat din creația poetului, partea muzicală a spectacolului fiind asigurată de trioul vocal alcătuit din d-na Gheorghiu, d-na Stiploschec și dl. Butnaru, de piesele cântate la pian de Moldova Alexandrescu și de trioul muzical compus din d-ra Erdeli, d-l Erdeli și d-l Pârvulescu. La sala cinema „Odeon”, profesorul Mureșeanu a conferențiat despre Coșbuc, s-a recitat din creația poetului și s-a prezentat un film.²⁷

Pe 1 iunie 1928, la Constanța, „*la adunarea ce a avut loc în sala Cercului Militar luându-se în considerațiune statutul și regulamentul <<Asociațiunei pentru literatura și cultura poporului român>> sau pe scurt <<ASTRA>> cu sediul central în Sibiu, s-a constituit cercul de muzică instrumental intitulat <<Orchestra Astra>>, ramură a Regiunei Culturale a <<Astrei>> <<Astra Dobrogeană>>, încadrat în capitolul III art. 36 inclus în regulamentul statutului amintit. Cercul se va ocupa în special cu muzica instrumentală. Comitetul și biroul se alege pe termen de 5 ani și cu începere de la 1 iunie 1928, conf. art. 36 din regulament, se vor bucura de drepturile și vor avea datoriile prevăzute de statut și regulament pentru Cercurile Culturale. Un membru din cei zece din comitet va fi director artistic.*” Documentul este semnat de membrii Biroului Asociației (președinte: Aur Alexandrescu; director artistic: Edmond Pinelis; vicepreședinte: Ion Ionescu; consilier secretar: Ion Prișopol; bibliotecar: Erdely Desideriu; controlor: A. Butnaru), de Comitetul acesteia, în numele căruia semnază, ca președinte: Aur Alexandrescu și de membrii- Edmond Pinellis, Ion Ionescu, Ion Prișopol, Erdely Desideriu, A. Butnaru, Steliana Gheorghiu Marinescu, Cezar Alexandrescu și căpitanul Dumitrașcu.²⁸

„Marea Noastră” din 29 aprilie 1928 amintea despre organizarea solemnității lor pentru aviație, despre teatrul sătesc și serbarea organizată de „Astra Dobrogeană” în cinstea revenirii Basarabiei la țară și anunța programul Asociației pe luna mai. Acesta cuprindea sărbătorirea zilei patronului Asociației, pe 21 mai - de „Constantin și Elena” -; pe 12 mai - prima manifestare a corului condus de profesorul Morozov și de C.P. Demetrescu, a secției instrumentale a lui Pinellis și a secției dramatice condusă de artistul Constantin Dimitriu - Codru. Pe 26 mai urmă să se prezinte premiera teatrală „Plicul”- a lui Liviu Rebreanu -, căreia îi urma piesa „Manasse” - semnată de Roman Ronetti, cu Dimitrie-Codru în rolul principal- și lucrarea patriotică „Spre ideal”- semnată și interpretată de același Dimitrie-Codru și în care joacă și Constantin Dimitriu-Codru, Steliana Gheorghiu, Dorin Florea, M. Georgescu, C. Clipea, d-na Georgescu, dl. Flencheș -.²⁹ Se pare însă că acest dublul debut al „Astrei Dobrogene” a fost programat mai devreme,

²⁷ Șezătorile Astrei. Festivalul Gh. Coșbuc, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 105, 19 mai 1928, p. 1

²⁸ MINAC, Depozit istorie modernă- contemporană, inv. 5011 (copie)

²⁹ Activitatea Astrei, în „Marea Noastră”, 1 (V), nr. 30, 29 apr. 1928

adică pe 10 mai 1928, la sala „Elpis”. Cronica la premiera „Plicul”, semnată de semnătura „Cruțiu”, în „Dobrogea jună”, comentează problemele de dinaintea premierei, legate de fixarea în pripă a spectacolului și de intrarea cu plată. Cu toate acestea, sala a fost plină. Spectacolul urma să se joace la Medgidia, Cernavoda și cel puțin la Bazargic. Piesa s-a bucurat de un real succes, de vreme ce generalul VIădescu, răspunzând numeroaselor apeluri de a repeta spectacolul, este nevoit să programeze și alte reprezentații ale piesei.³⁰

O altă acțiune se desfășoară, pe 29 iulie 1928, în comuna Caraorman. Este vorba despre o serbare cu caracter cultural, urmată de bal. Aceasta fost organizată de „tineretul studios” din localitate, sub auspiciile „Astrei”. Cronica din „Dobrogea jună”, semnată de *Huge - asistent*, nu este însă una elogioasă. Autorul consideră că nu s-a ținut cont de public, aducând drept argumente „*zgârcenia programului, neîndestula pregătire și prețul prea ridicat*”. Taxa de intrare a fost de 60 de lei de persoană, respectiv 40 de lei pentru elevi. Ca urmare, comentează semnatarul cronicii, publicul a fost restrâns, țăranii - principalii beneficiari- lipsind total. Programul, prost interpretat- mai ales recitări-, acesta constând din: 2 poeme, 1 cuplet și piesa de teatru *Făclia de Paști*. Conform părerii sale, scopul principal al organizatorilor a fost „*banul*”. Vinovat este și comitetul de conducere al „Astrei”, filiala locală, „*care s-a interesat îndeaproape de încasări, nu și de organizarea serbării*”.³¹

În cadrul „Astrei Dobroge” a luat ființă Secția dobrogeană a Bibliotecii „Astra”, al cărui fond era schimbat periodic de centrul „Astrei” din Constanța.³²

Ziua de 24 ianuarie a fost marcată, în 1929, și de „Astra Dobrogeană”. După oficierea Te-Deum-ului la Episcopie, a urmat parada militară, la cinematograful „Regal”, avocatul Dan Alecu a susținut o conferință despre importanța acestui eveniment în istoria românilor, doamna Moldova Alexandrescu a recitat versuri, iar, în Piața Grand, constănțenii au jucat Hora Unirii.³³

Urmare a faptului că societatea a fost înzestrată cu un aparat cinematografic, „*pentru a rula prin satele Dobrogei, filme cu caracter educativ și moral*”, științific, după modelul „Astrei Ardelene”, s-a înființat, la filiala dobrogeană, Secția cinematografică a „Astrei Dobroge”, care a proiectat filme în comunele Caramurat, Murfatlar, Biulbiul mic, Biulbiul mare, Cobadin, Negrești etc. Filmele au subiecte precum *Școala în aer liber sau soarele dătător de viață*, *Pericolul boalelor lumești*, *Combaterea tuberculozei*, *binefacerile soarelui*,

³⁰ Cruțiu, *Secția dramatică a Astrei dobroge*. „Plicul” la Elpis, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 114, 1 iun. 1928, p. 1; *Astra teatrală*, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 125, 15 iun. 1928, p. 1

³¹ Huge- asistent-, *O seară culturală*, în „Dobrogea jună”, XXIV, nr. 166, 4 aug. 1928, p. 1

³² Simona Suceveanu, *Aspecte privind înființarea primelor biblioteci la Constanța- sfârșitul secolului al XIX-lea și primele trei decenii ale secolului al XX-lea*, în „Referate și comunicări de bibliologie”, Biblioteca Județeană Constanța, 1999, p. 27; Idem., *Pagini din istoricul bibliotecilor din Dobrogea*, în „Comunicări de istorie a Dobrogei”, vol. 2, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1983, p. 156

³³ F.A., „Astra Dobrogeană” și 24 ianuarie, în „Marea Noastră”, II (VII), nr. 16, 27 ian. 1929, p. 3

comedia *Boby Creșterea copiilor*. Se specifică faptul că, datorită numărului mare de spectatori, a fost nevoie ca aceștia să fie introduși în serii. În noiembrie 1929, „caravana” poposise în vreo 25 de sate. În urma apelului adresat învățătorilor făcut de Societate, aceștia au răspuns în mod pozitiv, mobilizând populația sătească la proiecțiile filmelor. În acest sens, este remarcat, în mod deosebit, „bătrânul dascăl din Agigea, d-l CA. Popescu „, care, în pauze, „a arătat sătenilor ce-a fost < Astra > în Ardeal, ce este la noi și ce scop are Așa acțiune să fie imitată de oricine. Nu mai puțin binevoitori au fost dascălii Popovici din Pazarlia, Stan din Ghelengic. Marcoiu și Stan din Dorobanț, soții Ungureanu din Casapchioi, iar din Techirghiol îi purtăm recunoștință negustorului N Beian, care cu multă amabilitate s-a pus la dispoziția misionarilor noștri”.³⁴

„Astra Dobrogeană” debutează, în 1929, pentru printr-o serbare, pe 20 ianuarie, în sala „Tranulis”, la care participă un public foarte variat. Imnul este intonat de Regimentul 34 Infanterie. Dr. Pitescu a conferențiat despre *Virtute și viciu*. Serbarea a fost continuată de corul TTR al Regimentului 34 Infanterie, condus de Nica Vasile și de recitarea de poezii din Mihai Eminescu, Goga și Vlahuță. În aceeași zi, la Casa Ostășească, sub patronajul „Astrei”, se desfășoară o altă șezătoare culturală, în care profesorul Helgiu conferențiază despre *Cum să-i învățăm pe alții*, corul TTR interpretează cântece populare, iar ostașii Regimentului 34 Infanterie au organizat concursul de snoave, răsplătit cu premii.³⁵ O altă șezătoare este organizată, pe 28 aprilie, la Teatrul Cinema „Regal”, intrarea fiind liberă. Invitația este făcută de Uniunea ofițerilor în rezervă. Vicepreședintele acestei Uniuni, locotenent colonel în rezervă Alexandru Beiu, avocat și consilier în Baroul Constanța, urmă să conferențieze despre Regele Ferdinand.³⁶

Pe 1 februarie, în sala „Regal” s-a desfășurat o întrecere sportivă, iar la Casa Ostășească, o reprezentație teatrală, ambele sub auspiciile „Astrei Dobrogene”.³⁷

Din februarie 1929, „Marea noastră” găzduiește, preț de câteva luni, o pagină intitulată *Pagina „Astrei Dobrogene”*. Aceasta cuprinde nu doar declarații, prezentarea activităților Societății, a personalităților istoriei și culturii naționale și mondiale, ci și sfaturi, literatură, știri, comunicări, știri din lume, rubrica ostășească și cea sătească, curiozități.

Pagina din 8 februarie 1929³⁸ debutează cu o analiză a activității după primul an de existență a Societății, *Ce vrem noi*, semnat F.A. Încă de la început, se subliniază rolul deosebit pe care l-au jucat în activitatea „Astrei Dobrogene” învățătorii și preoții. Și datorită lor, Societatea a reușit să înființeze 47 de filiale - alte 98 fiind în curs de înființare-. Președintele „Astrei Dobrogene fiind prezent, personal, la înființarea filialelor Cernavoda, Medgidia, Caraomer, Ghiuvenlia,

³⁴ „Astra dobrogeană”, 1, nr. 5-6, sep- oct. 1929, p. 2; *Luminătorii satelor*, în loc. cit., nr. 8, nov. 1929, p. 25- 26; *Astra culturală la sate*, în „Dacia”, XVI, nr. 180, 15 sep. 1929, p. 2

³⁵ F.A., *Astra Dobrogeană*, în „Dobrogea jună”, XXV, nr. 21, 27 ian. 1929, p. 1

³⁶ *Conferințele Astrei*, în „Dobrogea jună”, XXV, nr. 90, 26 apr. 1929, p. 1

³⁷ „Marea Noastră”, II (VII), nr. 18, 8 feb. 1929, p. 3

³⁸ *Loc. cit.*, nr. 23, 18 feb. 1929, p. 3

Mangalia, Cogealac și Cuzgun, iar filialele din Caraomer și Ghiuvenlia și-au inaugurat activitatea prin câte o reprezentare dată la sale „Elpis”. „Astra Dobrogeană” a înființat și un cor de 85 de persoane, o orchestră de 35 de persoane, o echipă de teatru, un cerc sportiv ce grupează 150 persoane. Regiunea, despărțământul și centrul Constanței au organizat 86 de șezători pentru Constanța, a contribuit la organizarea altor 9 în suburbia Anadalchioi, câte o șezătoare în fiecare duminică la Casa Ostășească și în fiecare săptămână în una din cele 6 suburbii ale orașului - unele pentru adulți altele pentru școlari-, au dat premii în valoare de 3000 lei elevilor de liceu la concursurile de literatură și desen, 5000 de lei pentru colinde în decembrie 1927 și 2000 lei pentru costume naționale în ziua de 24 ianuarie 1928. Corul, orchestra și echipa de teatru s-au evidențiat în mod deosebit la organizarea serbării de pe 10 Mai, de la Cazinoul Comunal, unde au dat 2 concerte și au interpretat, de două ori, comedia „Plicul” de Liviu Rebreanu- a treia reprezentare fiind în Bazargic-. Ciclul de conferințe dedicate Semicentenarului Dobrogei, organizat sub auspiciile „Astrei”, au fost susținute de prof. univ. C. Brătescu, avocatul I.N. Roman și prof. I. Georgescu. Cu ocazia zilei de 1 Decembrie 1928, s-a serbat „Ziua <<Astrei>>”, printr-o șezătoare, unde I.N. Roman a conferențiat despre însemnătatea acestei zile. Centrala de la Sibiu a contribuit cu numeroase volume la înzestrarea filialelor.

În același număr, se anunța că, în dorința de a veni în ajutorul membrilor Societății, s-au făcut aranjamente cu mai multe hoteluri și cu un medic din Constanța, care au acordat următoarele înlesniri: membrii „Astrei” ce plătesc o cotizație anuală de cel puțin 50 de lei vor beneficia de o reducere de 40% din tariful hotelului cu care s-a încheiat angajamentul; membrii filialelor sâtești vor avea un tarif redus la asistența medicală acordată de medicul cu care s-a încheiat angajamentul. De asemenea, se anunța că Despărțământul mai avea 11 pachete de cărți în vederea înființării de biblioteci, care erau puse la dispoziția filialelor. Pagina se încheie cu un *Imn* dedicat Asociației Culturale „Astra Dobrogeană”, semnat de Iulian D. Doinaru.

Pagina <<Astrei Dobroge din „Marea noastră” din 20 februarie 1929 publică, sub aceeași semnătură F.A., articolul *Falimentul cititului*, urmărind, astfel, scopul Societății de a ridica nivelul intelectual, cultural al dobrogenilor. De asemenea se anunța că, datorită timpului geros, acțiunile „Astrei” se vor amâna și că vor fi inserate noi rubrici ale *Paginii*: una *sătească*- pentru dările de seamă ale filialelor- și o alta *ostășească*- pentru educația național patriotică-.

Urmând aceeași linie, a corectării tarelor, *Pagina „Astrei Dobroge”* din 3 martie 1929 avertizează, într-un articol, despre *Pericolul alcoolului*. *Rubrica ostășească* găzduiește a doua parte a articolului *Iubirea de neam și de țară*, semnat F.A.

În aceeași linie, cu care ne-a obișnuit să înceapă *Pagina „Astrei Dobroge”* din „Marea noastră”, numărul din 31 martie 1929 prezintă, sub titlul *Ce vrem noi*, discursul președintelui Societății, general Vlădescu, către locuitorii satelor dobrogene. De asemenea se anunța apariția, în curând, a buletinului oficial

al „Astrei Dobrogene” și proclamarea ca membru fondator al Societății, pentru „serviciile și concursul dezinteresat dat societății literare <<Astra Dobrogeană>>”, - anunțul este publicat și în „Dobrogea jună”³⁹.

Pagina „Astrei Dobrogene” din „Marea noastră” din 8 martie 1929 aduce rubrici noi, precum: „Trandafiri ce înfloresc”- rubrică de urări-, *Studentești*, *Contra alcoolismului*. În cadrul rubricii *Comorile naționale* este continuat serialul *Muzica și jocurile românești* - care va urma și în numărul din 17 martie -. *Rubrica ostășească* prezintă, sub semnătura F.A., *Zile de glorie (4 august 1919)*. Din *Știri și comunicări* aflăm că, pentru orașul Constanța, a fost ales un nou comitet, sub conducerea d-lui Vulpe.

Puterea credinței, semnat F.A., continuare a articolelor educative cu care ne-a obișnuit Pagina „Astrei Dobrogene” este publicată în numărul periodicului „Marea noastră” din 17 martie 1929. De asemenea, din rubrica *De la „Astra Oraș”*, cititorii pot afla acțiunile pe care le-a avut Societatea: conferința lui I. Constantinescu, *Viața în deltă*, susținută la Școala nr. 4 și apoi, la Cinema „Regal” - pe 10 martie-; despre piesa de teatru pentru copii *Ciufulică*, de George Silviu. Secțiunea teatrală pregătea *Fântâna Blanduziei* - sub conducerea lui Dimitriu-Codru- și *Omul care a văzut moartea*- în regia lui Al. Demetriad.⁴⁰

Prima parte a articolului de sfaturi și soluții intitulat *Iubiți locuitori ai satelor!* Este prezentat în Pagina „Astrei Dobrogene” din „Marea Noastră” de pe 21 aprilie 1929, articol ce va fi reluat și în revista „Astra dobrogeană”⁴¹. Președintele Societății continuă cu depistarea tarelor satului dobrogean, oferind soluții și căi pentru remedierea lor. De asemenea, acesta subliniază faptul că Societatea pe care o conduce se preocupa și pentru pregătirea fizică a dobrogenilor, prin instalarea de poligoane, manejuri - și de „îmbrăcarea săracilor și ajutarea la învățătură a copiilor silitori” - prin înființarea unei cutii în care, în zilele de sârbătoare, fiecare să pună un ban, președinte al comitetului de ajutorare fiind preotul. Se prevedea și modul în care urmau a fi împărțite ajutoarele: „Pentru săraci la Sf. Dumitru al fiecărui an și se va compune numai din haine și îmbrăcăminte; pentru copii săraci silitori la finele anului școlar și se va compune din cărți, obiecte de școală și încălțăminte”. Se avea în vedere și întemeierea de coruri, muzică și teatru, care, acompaniate de dansuri naționale, să se dea spectacole cel puțin o dată pe săptămână- aceste manifestări intrând în atribuțiile școlilor sătești-. În aceeași idee, încurajarea purtării costumelor naționale românești, făcute în casă, de sătence. Pentru aceasta erau necesare câteva conferințe, în biserică și la serbările școlare și, pentru încurajare, organizarea de premii în bani, obiecte, laude în fața satului, diplome și înscrierea celor mai bune gospodine, costume naționale, lucruri manuale etc. în „*Tablourile de onoare*”.

³⁹ *Prietenii Astrei*, în „Dobrogea jună”, XXV, nr. 61, 17 mar. 1929, p. 1

⁴⁰ „Dobrogea jună”, XXV, nr. 58, 14 mar. 1929, p. 1

⁴¹ I. Viădescu, *Iubiți locuitori ai satelor*, în „Astra Dobrogeană”, 1, nr. 1, 4 mar. 1929, p. 5-7; nr. 2, 10 mai 1929, p. 3-5

O altă conferință este susținută de generalul Vlădescu, în iunie 1929, în sala cinematografului „Regal”. Tema a fost prezentarea activității societății pe care o conducea. În plus, acesta elogiază activitatea depusă de învățătorii conștanțeni pentru sprijinirea „Astrii”. Cu aceeași ocazie, colonelul Homoceanu este ales președinte al filialei Tulcea a „Astrii Dobrogene”, iar doamna colonel Constantinescu, președinte al Comitetului asistenței sociale „Principesa Elena”.⁴²

În 1929, „Astra Dobrogeană” a ținut 3 conferințe „încadrate în programe artistice”, cu ocazia sărbătoririi Semicentenarului revenirii Dobrogei la Țară. Pentru reînvierea datinilor strămoșești s-au organizat concursuri de colinde. De asemenea, în Constanța, s-au ținut o serie de conferințe. Pentru reușitele artistice ale festivalurilor, s-a organizat un concurs la care au participat: secția corală sub bagheta profesorului I. Moruzzi, secția teatrală condusă de C. Dumitrescu, secția sportivă sub conducerea lui A. Demetriad și cea instrumentală a profesorului Pinellis.

Pe plan organizatoric, în același, an au fost înființate despărțămintele Caliacra, Durostor și Tulcea. Președinte al Despărțământului Constanța era dr. P. Stoenescu.⁴³

În mai multe numere din „Dobrogea jună” și „Marea noastră” este anunțată prezența ziaristului de la „Universul”, Mihail Negru, la cinematograful „Regal”, pe 26 mai 1929. Acesta relatează experiența sa în raidul aerian cu avionul „Sfânta Maria” prin capitalele Europei. Sala arhiplină a asistat la o oră de amintiri și fotografii.⁴⁴

Pe 24 februarie, are loc ședința de constituire a comitetului de conducere a Secției teatrale. Sunt aleși: președinte - C.P. Demetrescu, director artistic - C. Dimitriu-Codru, director de scenă - Al. Demetriad, controlor- Sever N. Cărpinișan, secretar- Samason (?), membri- Steliana Gheorghiu, Butcaru, Butucescu și D.....⁴⁵. „Marea noastră” anunță „*deschiderea stagiunii teatrale care va avea loc la data de 30 aprilie 1929, cu <<Fântâna Blanduziei>>, al lui Const Dumitriu-Codru.*”⁴⁶ Deși majoritatea cronicilor apărute în presă sunt laudative la adresa piesei, în „Marea Noastră” este publicată „*părerea*” lui Gh. Butucescu-Tamara, care-și exprimă revolta față de „*nimicnicia oamenilor cari, pentru a se spăla de murdăria cutează a se folosi și de numele meu semnând articolul (din „Astra Dobrogeană”-n.n.), deși nici nu mă gândeam să pierd vremea spre a discuta o maimuțerie a interpreților, cum și lipsa de completă de abilitate a d-lui C.P. Demetrescu, de care se face caz în pomenitul articol, cum și marele lui talent de a trage sforile...cortinei ...*”. Gh. Butucescu-Tamara continuă pe același ton,

⁴² „Dobrogea jună”, XXV, nr. 125, 15 iun. 1929, p. 1

⁴³ G. Preda, *op. cit.*, p. 133, 147

⁴⁴ „Astra” și *Aviația*, în „Marea noastră”, II (VII), nr. 29-30, 18 mai 1929, p. 4; „Dobrogea jună”, XXV, nr. 103, 17 mai 1929, p. 1; *Astra și aviația*, în „Dobrogea jună”, XXV, nr. 104, 18 mai 1929, p. 1; *O excursie aeriană*, în „Dobrogea jună”, XXV, nr. 110, 28 mai 1929, p. 1; „Marea Noastră”, II (VII), nr. 32, 30 mai 1929, p. 2

⁴⁵ *De la Astra*, în „Dobrogea jună”, XXV, nr. 42, 23 feb. 1929, p. 1

⁴⁶ „Marea Noastră”, II (VII), nr. 27, 21 apr. 1929, p. 1; Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 367-368

critic, revoltat. Acesta fusese membru, „*pionier*”, al Societății dar, alături de alți colegi, s-au retras, datorită „*atitudinii dictatoriale la secțiunea teatrală*” a lui C. P. Demetrescu, care, în situația de criză creată a „*descoperit profesori de conservator*”: Al Butnaru, Cuciuban etc. În ceea ce privește interpretarea, „*în afară de d-na Gheorghiu și numai în parte d. Demetriad, toți ceilalți interpreți au creat păpuși ridicole, fără cea mai elementară înțelegere a rolului*”. Și, autorul „*disecă*” fiecare interpretare în parte. ⁴⁷Critica este deosebit de dură și „*citim*” printre rânduri că, de fapt, persoana împotriva căreia este scrisă critica este C.P. Demetrescu.

O bogată activitate este înregistrată și de Secția de educație fizică a „*Astrei Dobrogene*”- care-l avea ca președinte pe Al. Demetriad și ca secretar pe George Oliva⁴⁸. Pentru 2 iunie 1929, era programat cel mai mare concurs de cross-country (alergări de obstacole) dotat cu premii însemnate.⁴⁹ De un public numeros s-a bucurat și serata sportivă a secției feminine „*Astra*”, organizată pe 1 iunie 1929. Sub conducerea Suzanei Vero, cele două echipe sportive au executat balet, gimnastică liberă și de atracție, figuri la bară, iar „*Miss Constanța II*”, Silvia Rădulescu, *Dansurile* de Goelde. Regina Balului a fost aleasă Maria Iorgu.⁵⁰ Demonstrații sportive au fost realizate și pe 23 iunie, în sala Cinema „*Regal*”. Programul, coordonat de surorile Vero, a constat în conferințe, demonstrații de gimnastică de ansamblu, scrimă cu floreta și cu spada, figuri vivante, piramide, balet, dansuri naționale etc.⁵¹

„*Astra Dobrogeană*” face apel, în mai multe rânduri, în paginile presei constănțene, pentru ca elevii să doneze „*cărți citite, cărți noi, reviste*” pentru înființarea de biblioteci la sate și „*alimentarea bibliotecilor deja înființate*”.⁵²

Un mic conflict are loc în octombrie 1929. Despărțământul Constanța al „*Astrei*” protestează împotriva „*Jignirii ce i s-a adus prin refuzarea localului de școală și concursului moral*” pentru ca cinematograful lui să poată rula filme de igienă și sănătate (*Combaterea tuberculozei, Combaterea bolilor venerice, Creșterea copiilor, soarele binefăcător*). Aceasta în condițiile în care autoritățile locale sprijineau și încurajau acest gen de manifestări. Spre exemplificare: Prefectura județului Constanța se adresase pretorilor, primari lor, șefilor de posturi de jandarmi etc. să dea concursul moral „*Astrei Dobrogene*” despărțământul Constanța pentru a rula filme educative. Aceeași poziție a fost adoptată și de Revizorul școlar județean, care se adresează școlilor primare și grădiniilor de

⁴⁷ Gh. Butucescu- Tamara, *Pentru revista „Astra Dobrogeană”*, în „*Marea Noastră*”, II (VII), nr. 38, 14 iul. 1929, p. 3

⁴⁸ „*Dobrogea jună*”, XXV, nr. 101,15 mai 1929, p. 1

⁴⁹ *Loc. cit.*, nr. 110, 28mai 1929, p. 1; „*Dobrogeajună*”, XXV, nr. 114, 1 iun. 1929, p. 1

⁵⁰ *Spectator, Serata sportivă a Astrei*, în „*Dobrogea jună*”, XXV, nr. 117, 5 iun. 1929, p. 1

⁵¹ „*Marea Noastră*”, II (VII), nr. 33, 9 iun. 1929, p. 2; „*Dobrogea jună*”, XXV, nr. 130,21 iun. 1929, p. 1

⁵² *Un apel al Astrei*, în „*Marea noastră*”, II (VII), nr. 31, 26 mai 1929; *Un apel al Astrei*, în „*Dobrogea jună*”, XXV, nr. 119, 7 iun. 1929, p. 1; nr. 124, 14 iun. 1929, p.1; nr. 127, 18 iun. 1929, p. 1

copii, cerând ca acestea să pună la dispoziția „Astrei Dobrogene” localul de școală sau grădina de copii, în mod gratuit, în orele în care nu sunt cursuri, pentru a rula filme instructive.⁵³ Pe 8 decembrie, Secția radio și cinematografie a „Astrei Dobrogene” avea programate proiecții de filme, la școlile generale din comunele Casapchioi și Cogealac.⁵⁴

Pentru 14, 15 decembrie 1929, Secția cinematografică a „Astrei” organiza proiecții de filme cu caracter educativ la școlile primare din Vadu (director Alexandrescu), comuna Duingi (director Perianu), comuna Casamchioi (director Ungureanu). Ultima dintre locații, având cerc cultural, beneficia de prezența dr. Stoenescu, președinte activ al Astrei conștănțene, care conferențiază despre *Combaterea tuberculozei și Bolile venerice*.⁵⁵

Pe 16 mai 1929 înregistrăm înființarea unei mari filiale a „Astrei Dobrogene” în Caliacra. Festivitatea, ținută în sale de recepție a Cercului Militar, a fost deschisă de generalul Vlădescu. Au participat: generalul Ștefan Popescu - comandantul Brigăzii IX-, ofițeri din garnizoană însoțiți de soții, autorități civile, avocați, medici, profesori etc. și, din partea populației orașului, decanul Baroului, V. Covată. La propunerea acestuia, colonelul P. Stratulat este ales în funcția de președinte al filialei Caliacra.⁵⁶ Pe 1 decembrie 1929, în sala teatrului „Modern” din Bazargic, „Astra Dobrogeană” organizează o serbare, în care conferențiază un profesor de la Liceul „N. Filipescu”, și se desfășoară un spectacol al elevilor. Intrarea a fost gratuită.⁵⁷

Despre activitatea Despărțământului Caliacra, condusă de colonelul Stratulat, aflăm că acesta, împreună cu colonelul Costăchescu, comandantul Regimentului 40 Infanterie, au impulsionat, în noiembrie 1929, începutul activității „intense în vederea timpului de iarnă”. „Astra Dobrogeană” salută activitatea Secției corale din Bazargic.⁵⁸

O reușită a Astrei Dobrogene a fost editarea publicației periodice sub titulatura „Astra dobrogeană- buletinul oficial al Asociațiunii pentru cultura poporului român. Revistă culturală- educativă sub conducerea unui comitet”. Data nașterii: 4 mai 1929. Va ființa până în martie 1930, însumând 9 numere, 169 pagini. Redactor: Aurel Filip. Colaboratori: Al. Budiș, Al. Gherghel, Gr. Ioanițiu, L. Iorgaky, R. Mugur, D. Stoicescu, N. Timiraș, I. Vlădescu.⁵⁹ Apariția revistei a fost salutăată de revista „Transilvania” de la Sibiu.⁶⁰

⁵³ *Dați curs Astrei*, în „Marea noastră”, nr. 2-4, 13 oct. 1929, p. 3; *Dați curs Astrei*, în „Dacia”, XVI, nr. 194, 5 oct. 1929, p. 1

⁵⁴ „Astra” în propagandă culturală la sate, în „Dacia”, XVI, nr. 238, 6 dec. 1929, p. 1

⁵⁵ *Astra la sate*, în „Dacia”, XVI, nr. 242, 13 dec. 1929, p. 1

⁵⁶ „Dobrogea jună”, XXV, nr. 110, 28 mai 1929, p. 1; „Marea Noastră”, II (VII), nr. 32, 30 mai 1929, p. 2

⁵⁷ „Legionarii”, I, nr. 45, 23 nov. 1929, p. 4

⁵⁸ *Activitatea despărțământului „Caliacra”*, în „Astra Dobrogeană”, I, nr. 8, nov. 1929, p. 26

⁵⁹ Dumitru Constantin - Zamfir, Octavian Georgescu, *Presa dobrogeană (1879- 1980). Bibliografie comentată și adnotată*, Biblioteca Județeană Constanța, 1985, p. 39- 40; Dumitru

În articolul program al revistei, intitulat *Rostul nostru*, se specifica: „... Dobrogenii și-au dat de la început seama de marea operă săvârșită de <<Astra Ardeleană>> în pregătirea unirii și mai ales de marele rol ce va trebui să joace în pregătirea sufletească a tuturor românilor (...). Cărturarii dobrogeni, dându-și primii seama de această mare nevoie a neamului, s-au grupat cu un sentiment patriotic potrivit momentului, putând astfel, în 1927, înființa «Astra Dobrogeană», sora «Astrei Transilvane», iar astăzi împreună dăm la lumină cartea de aur a românului dobrogean”.⁶¹

În atenția revistei stau nu doar articole de culturalizare, ci și sfaturi practice. Revista se adresează, în primul rând, țăranilor, dar, remarcăm și legătura cu alte zone din țară, prin personalități, legături, numere de revistă ajunse acolo, colaboratori. Dincolo de enunțarea noutăților și a pregnantelor elemente de culturalizare, revista încearcă să dezvolte sentimentul național, să-și informeze cititorii cu privire la ce se întâmplă în țară și oferă sfaturi utile în domeniile vieții de zi cu zi.

Revista este structurată în *Pagina culturală*, *Pagina agriculturii*, *Pagina creștinului*, *Pagina armatei*. Foarte importantă pentru informarea cititorilor cu ceea ce mai apare în țară este *Pagina publicațiilor*. În același sens, *Căsuța publicațiilor* și paginile de *Expoziții*.

Legătura cu cititorii din toată țara este asigurată de *Poșta Redacției*, respectiv *Corespondența noastră*.

Foarte importantă pentru scopul intervenției noastre este rubrica *Dela Astra*, în care se anunță următoarele: președinții filialelor „Astra dobrogeană” pot comanda, contra cost, cărți pentru săteni, de la Biroul de desfacere al cărților din editura „Astra” din Cluj; despărțământul „Astrei” din Constanța înștiințează cercurile sătești că la sediul său sunt disponibile cărți cu care se pot înființa 20 de biblioteci, fiecare cu câte 50 de volume- anunțul se va repeta-; sunt cerute dările de seamă ale filialelor, în vederea întocmirii volumului festiv ocazionat de marea adunare generală din toamna aceluia an etc .

Ultimul număr al revistei „Astra Dobrogeană” apare în martie 1930. Cu prilejul împlinirii unui an de existență, colectivul redacțional face o evaluare a activității sale. În acest sens, semnatarii sunt nemulțumiți de faptul că „sacrificiile muncii noastre nu au ajuns în toate căminele sătenilor. Cauzele sunt prea multe. Lipsa de fonduri ne-a forțat să avem un preț, peste puterile oricărui sătean. Pe lângă aceasta, nu am fost nici cunoscuți îndeajuns de toată lumea. Sătenii nu au știut care-i țelul nostru? Ce urmărim? Și unde vrem să ajungem?”. În schimb, aceștia își exprimă mulțumirea față de înțelegerea și ajutorul dovedite de cărturari. În continuare, sunt prezentate intențiile revistei și a societății: „de a răspândi în

Mândru, *Societăți și cercuri culturale în Dobrogea între cele două războaie mondiale*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, VII, 2002, p. 318

⁶⁰ „Transilvania”, 60, nr. 7-8, iul.-aug. 1929, p. 656

⁶¹ „Astra dobrogeană”, 1, nr. 1,4 mai 1929, p. 1

toate comunele Dobrogei, și a introduce lumină în cel mai îndepărtat cămin, și la cel mai puțin avut sătean. Prin această lumină vrem:

Să creem și să strângem legăturile de dragoste și frăție între toate neamurile din Dobrogea și Cadrilater. Să întemeiem aici viața românească cu toate datinile și obiceiurile ei strămoșești. Să ridice morala la înălțimea cuvenită și să combată cu tărie viișul și patimile omenești.

Să dăm spuselor Domnului Nostru Isus Christos - înțelegere și aplicare înțeleaptă sporind credința în Dumnezeu și evlavia către cele sfinte.

Să creștem tineretul în frica lui Dumnezeu, în iubirea către părinți, respect pentru cei mai mari, recunoștință și admirație pentru oamenii mari ai neamului, supunere legilor și respect avutului și drepturilor altuia.

Să dăm satelor o organizare sportivă militară făcând din comune celula națiunii armate, din copiii mici Dorobanți de altădată, iar din tineret ostași ai Regelui Mihai.

Să contribuim la îmbunătățirea vieții economice. Prin scris, tabele ilustrate, propagandă și sfaturi practice pentru îngrijirea vitelor, cultura pământului, creșterea albinelor, vița de vie, flori, gândaci de mătase, etc., în sfârșit să construim și să înființăm la sate case de citire iar la orașe internate pentru băieți și fete de la țară, cămine și cantine pentru meseriași.

Să organizăm excursii în locuri istorice și pitorești.

Să dăm întindere ideilor și simțiminte lor naționale cu scrisul prin reviste și jurnale, și cu vorba și fapte prin propagandiști și conferențieri ambulanți.

Să creem biblioteci populare și muzee regionale.

Să dăm naștere unei vieți artistice prin înființarea de teatre, cinematografe- fixe și ambulante- coruri, muzică instrumentală, institute de educație fizică și coregrafică, etc."

În mare parte, aceste deziderate fuseseră deja transpuse în realitate. Sunt amintite: activitatea secțiilor de cinematografie, sport și artistică. Activitatea despărțămintele Durostor, Caliacra, Tulcea și Ialomița, era în plină dezvoltare. Pentru o pătrundere mai cu succes a „Astreii Dobrogeane” în rândul maselor, s-a creat un preț al revistei special pentru țărani, au fost reduse abonamentele pentru cărțurari.⁶²

„Astra Dobrogeană” milita, în continuare, pentru înființarea unui număr cât mai mare de case de citire, fapt pentru care îi îndemna pe dobrogeni să doneze cărți și bani, aceasta nefiind „altceva decât o cărămidă pusă la temelie culturală a poporului de la sate”. De asemenea, Asociația îndemna să se păstreze „orice lucru vechi(...), căci faci un bine istoriei neamului tău”, cu scopul ca acestea să fie adunate într-o casă sau la școală, în ideea organizării, în timp, a unui muzeu.⁶³

La rubrica *Cronica „Astreii”* din 1930⁶⁴, sunt prezentate ultimele conferințe susținute de avocatul Vlădescu-Olt din București, de comandorul Aurel Negulescu- cunoscut sub pseudonimul literar Moș Delamare -.

⁶² *Cuvinte despre cărțurari și săteni*, în „Astra Dobrogeană”, II, nr. 1, mar. 1930, p. 1-3

⁶³ *Lucruri bune pentru săteni*, în „Astra Dobrogeană”, II, nr. 1, mar. 1930, p. 26-27

⁶⁴ Gaby, *Cronica „Astreii”*, în „Astra Dobrogeană”, II, nr. 1, mar. 1930, p. 24-26

Secțiunea *Cinematografe* este dedicată propagandei sanitare la sate, care a dovedit interesul țăranilor dobrogeni pentru această temă. Ca urmare, s-a început și rulara filmelor în oraș, în două cinematografe, „*permițându-se numai adulții, la unul femei și la celălalt bărbați*”.

Secțiunea teatrală și-a reluat activitatea în vederea stagiunii de primăvară. Au fost repetate piesele *O scrisoare pierdută*- I.L. Caragiale-, *Omul de zăpadă* - A. De Hertz - și *Pleacă berzele* - Ion Minulescu-

La rubrica intitulată *Comemorări*, se anunța că, pe 7 martie, Asociația a sărbătorit cei 80 de ani ai „*ilustrului Mosaryk*”, prin conferințele și spectacole.

Pe 29 martie, Asociația urma să organizeze un „*Bal Național*”, în sala vechiului Cerc Militar, cu scopul premierii celor mai frumoase costume naționale. De asemenea, revista organiza și un concurs de programe pentru șezători sătești, răsplătite cu premii.

Anul 1930 s-a caracterizat prin problemele financiare cu care s-a confruntat atât „*Astra Dobrogeană*”, cât și Centrala. Aceasta explică și desființarea revistei, care a rămas, însă, un punct de referință pentru societatea dobrogeană.

Chiar și în aceste condiții, Societatea „*Astra dobrogeană*” a înființat în acest an, 1930, „*60 de cercuri culturale, în care s-au ținut prelegeri populare despre «Tuberculoză», «Creșterea copiilor», «Soarele dăător de viață» și «Combaterea boalelor venerice», prelegeri însoțite de filme proiectate cu cinematograf ambulant*”, biblioteci populare în satele din apropierea Constanței. Centrala remarcă însă pricepera și sufletul conducerii „*Astrei Dobrogene*”, membrii săi „*cheltuind bani din propria pungă*”.⁶⁵

Situația financiară reprezenta însă problema fundamentală a Societății. Centrala a intervenit pe lângă forurile competente pentru a trece în buget o subvenție pentru „*Astra Dobrogeană*”. Din păcate, fără rezultat. Urmărilor s-au resimțit puternic în anii ce au urmat. În anii 1931- 1933, din lipsa mijloacelor, „*Astra Dobrogeană*” nu a mai putut activa, decât în orașul Constanța.⁶⁶

Despre activitatea „*Astrei Dobrogene*” în anul 1933/1934 nu deținem prea multe informații. Știm doar că, în *Despărțământul Constanța*, existau 45 de biblioteci și că președintele acestuia era medicul P. Stroiescu.⁶⁷

Raportul general al Comitetului Central al „*Astrei*” asupra activității sale din 1934/1935 menționa că „*Astra Dobrogeană nu a mai dat, timp de mai mulți ani, nici un semn de activitate. În consecință, comitetul central întrunit în ședința din 4 mai 1935 a decis desființarea acestei regionale, rămânând în Dobrogea numai Despărțământul Constanța, ca organizație culturală a instituțiunii noastre*”.⁶⁸

⁶⁵ G. Preda, *op. cit.*, p. 133; „*Transilvania*”, 61, nr. 7-10, iul.- oct. 1930, p. 104 cf. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 368

⁶⁶ G. Preda, *op. cit.*, p. 134

⁶⁷ „*Transilvania*”, 65, nr. 4, iul.- aug. 1934, p. 299 cf. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 369

⁶⁸ G. Preda, *op. cit.*, p. 134; „*Transilvania*”, 66, nr. 4, iul.- aug. 1935, p. 188 cf. Elena Dunăreanu, *op. cit.*, p. 369

Deși nu a avut o viață foarte îndelungată, „Astra Dobrogeană” a reprezentat pentru românii dintre Dunăre și Mare un punct de referință. Activitatea sa a cuprins un spectru larg de aspecte. În afara dezvoltării sentimentului național, patriotic, românesc, a programului său de culturalizare a maselor prin conferințe, spectacole de teatru, filme, revistă, reînvierea tradițiilor populare, înființarea de biblioteci. Aceasta a avut și un caracter practic: acela de a educa populația regiunii. Și, în acest sens, ne referim la propaganda cunoștințelor moderne în agricultură, răspândirea de cunoștințe minime de igienă, sfaturi în creșterea copiilor. Activitatea acesteia s-a bucurat și de sprijinul și legăturile cu românii din celelalte zone ale țării, grație și publicației sale cu același nume și a *Paginii „Astei Dobrogeane”* din „Marea Noastră”, care au circulat și în celelalte teritorii românești.

**„ASTRA DOBROGEANĂ” („ASTRA OF THE DOBRUDJA”),
A LINK BETWEEN THE ROMANIANS**

Abstract

The present work, based especially on the press of the city of Constanta, presents “Astra Dobrogeana” during its existence- 1927/1935-, as being a branch of “Astra”. Although it did not have a long existence, “Astra Dobrogeana” aimed at the education and the intellectual improvement of the local population by means of conferences, plays, films, a periodical, the revival of the popular traditions, the opening of libraries etc., having in view, at the same time, the development of a national feeling.